СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 199. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 27. серпня 1931. VOL. XXXIX. No. 199. Jersey City, N. J., Thursday, August 27, 1931. THREE CENTS.

СТРІЛЯНИНА В МЕКСИКАНСЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ

МЕКСІКО СІТИ. — В палаті послів прийшло між послами до виміни гострих слів, коли обговорювано діяльність ґовернора стейту Халіско. Мануель Руїз старався боронити ґовернора, а це спричинило замішання, яке довело до замкнення дебати. Посол Руїз назвав це замкнення „трусівством". Це знову так обурило послів, що деякі почали стріляти в сторону Руїза. Впало яких 60 стрілів. Руїза вбито, а кількох послів ранено. Ранено теж цивільного чоловіка, котрий прислухувався з ґалерії нарадам послів.

РУЗВЕЛТ ПРОТИ ТАМАНІ ГОЛ.

ОЛБАНІ. — Ґовернор Рузвелт згодився на те, щоби підчас надзвичайної сесії нюйорської леґіслятури, яка зійшлася на наради, радити тільки над справою недоторкальности свідків за зізнання, зложені перед леґіслятурною комісією, яка розсліджує адміністрацію Ню Йорку.

Демократи домагалися, щоби цю сесію використати для ухвалення поширення слідства на цілий стейт, щоби в той спосіб розслідити діяльність републиканських урядовців, котрі держать владу по місцях.

Рузвелт на те не погодився. Тепер спекулюють, який буде з того вислід, бо це повинно би довести до розриву між Рузвелтом і Тамані Гол.

Найбільше цікавиться тим Вашинґтон зприводу евентуальної кандидатури Рузвелта на президента.

БАНКИРІ БЕРУТЬСЯ ДО ДОПОМОГИ.

НЮ ЙОРК. — В бюрі Дж. П. Морґана, відомого світового банкира, відбулися наради в справі акції допомоги безробітним Ню Йорку. Рішено покликати до життя комітет, подібний до того, який був минулої зими, і зібрати $8,000,000 на допомогу безробітним. Присутні на нарадах здавали собі справу з того, що наближаюча́ся зима буде щодо безробіття гіршою від минулої.

ЗАСУДИЛИ БАНКОВОГО ДЕФРАВДАНТА.

АШВИЛ (Норт Керолайна). — Полковника Луку Лі, видавця ґазет, бувшого сенатора, засуджено на вязничну кару від 6 до 10 літ за грошеві зловживання на суму $1,136,000 у „Сентрел Бенк Трост Компані". Президента банку, Велеса Дейвиса, засуджено на 5 літ.

ҐЕНҐСТЕРИ ВЖЕ ПЛАТЯТЬ ПОДАТКИ.

ШИКАҐО. — Засуд ватажка бандитів Кепона за неплачення податків завдав страху іншим бандитам і вони поспішилися тепер з податками. Наслідком того державна кара збогатилася на $408,598, які зложили самі шикаґовські бандити.

Один бандит, котрого імени не виявляють, заплатив від себе $225,000.

ПРОГИБІЦІЯ ЖЕРЕЛОМ ЗЛОЧИНСТВА.

НЮ ЙОРК. — Фредерік Кудер, один з найстарших і найкращих нюйорських адвокатів, каже, що шкода заходів для боротьби з бандитизмом, бо з того не буде хісна так довго, поки істнуватиме прогибіція, яка є головною причиною безправства.

ПЕРЕСЛУХУЮТЬ БУТЛЕҐЕРІВ.

НЮ ЙОРК. — Леґіслятурна комісія покликує „пивних баронів" і „горівчаних королів", щоби добути від них зізнання, скільки то вони платять поліції чи ґенґстерам за охорону своїх осіб і бизнесу.

ПРОТИ ШПІОНОК.

ВАШИНҐТОН. — Дійшло до відома прогибіційного директора, Амоса В. Вудкака, що в Ню Йорку вживають прогибіційні аґенти дівчат як шпіонок. Доносять далі, що дуже часто можна подибати 18-літні запиті дівчата, котрі є на службі прогибіційного адміністратора й вишукують льокалі, де продають алькоголь.

Вудкак видав розпорядження, яким заборонив уживати жінок до такої служби.

ОБЖАЛОВУЮТЬ ЗА СПРОНЕВІРЕННЯ $58,000,000.

НЮ ЙОРК. — Вилієм Дж. Мур, бувший президент „Америкен Бонд енд Мортґедж Компані", яка продала за час свого істнування бондів на суму $240,000,000, відповідатиме перед судом за зловживання бондів на суму $58,000,000.

ФИЛИПИНЦІ ВИМАГАЮТЬ САМОСТІЙНОСТИ.

МАНІЛЯ. — Филипинські провідники рішили разом з филипинською торґовельною палатою влаштувати велику демонстрацію зприводу приїзду секретаря війни, Патрика Дж. Горлея.

Демонстрація має бути висловом филипинських незалежницьких домагань.

13,366,407 БІЛИХ ЧУЖИНЦІВ.

ВАШИНҐТОН. — Останній цензус виказує в Злучених Державах 13,366,407 білих мешканців чужинецького походження, з якого 7,859,193 є натуралізованими американськими горожанами.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

В четвер, дня 27 с. м., в годині 8.05 до 8.30 вечером Українське Тріо Михайла Вдовяка відограє українську програму зі стації W. N. Y. C. 550 kc.

АЛБЕРТІЙСЬКЕ МАСЛО І СИР.

З Ню Вестмістер, Б. К., доносять, що протягом останнього місяця вислано з Алберти до Британії 5,519 скринок масла й 300 скринок сира. Урядники у пристані заявляють, що це перша того роду посилка з Алберти до Англії.

Сподіваються, що відтепер Алберта матиме в Англії постійний ринок збуту для своїх молочарських продуктів.

САМОВБИВСТВО ФАРМЕРА.

Оноді знайдено в корчах біля Діп Крік, Алта., тіло місцевого фармера І. Попика. Лікарська комісія, що перевела секцію трупа, зізнала, що Попик доповнив самовбивство вистрілом з револьвера в голову і серце. Біля нього знайдено револьвер. Причиною самовбивства були домашно-родинні непорозуміння. Він зіставив дружину й четверо дітей.

НОВА ДЕМОНСТРАЦІЯ УЧИТЕЛІВ.

Дня 16 липня ц. р. відбулися в Букарешті (Румунія) наново демонстрації учителів. Учительство очікувало відповіди міністерства освіти. На помешкання призначено їм касарню. Учителі були з цього невдоволені і вислали делеґацію до президента міністрів.

Коли делеґації довго не було, учителі влаштували демонстрацію, в часі якої прийшло до зударень з жандармерією.

„Курентул" довідується, що було 200 легко ранених. Правительство оголосило комунікат, в якому кажеться, що заряджено слідство в цїли ствердження й покарання винуватих.

СЛІДАМИ БЕСІДОВСЬКОГО.

Правний радник радянської амбасади в Парижі, проф. Ґойхбарґ, дістав приказ від радянського комісаріяту заграничних справ вернутися негайно до Москви. Однак він відмовився виконати цей приказ і звернувся до французької влади з проханням, щоби признала йому право азилю у Франції. Наслідком цього французька влада виставила йому т. зв. нанзенівський пашпорт.

Новий наслідувач Бесідовського відограв був велику ролю в Радянщині. Відомий був своєю безоглядністю в партійних справах і користувався повним довірям Леніна. Довший час був головою т. зв. малої ради народніх комісарів. До зміни його відношення до большевиків причинилася, кажуть, його женячка з донькою московського промисловця Абрікосова, яка й намовила чоловіка зірвати з радянським урядом.

ПАТЕНТ НА КВІТКУ.

Перший патент на квітку дав патентовий уряд Злуч. Держав 27 липня ц. р. Патент дістав Генрі Ф. Розенберґ з Ню Бронсвик, Н. Дж., а квітка, на яку він дістав патент, є вічно цвитуча рожа. Власник патенту має виключне право репродукувати, уживати і продавати свій винахід по цілих Злучених Державах 17 літ.

ЗАГРАНИЧНІ КАПІТАЛИ В ПОЛЬЩІ.

Цікаві дані оголошено офіціяльно про участь заграничного капіталу в польських акційних спілках. В дні 1. січня ц. р. капітали акційних спілок досягли суми 3 міліярдів 342 міл. зол. В цьому заграничного капіталу було 44.6 проц., або 1 міліярд 490 міл. зол. Найбільше заанґажована в Польщі є Франція з капіталом 385 міл. зол. (25.8 проц.). Друге місце займає німецький капітал 372 міл. зол., разом з Данціґом 380 міл. зол., або 25.5 проц. На третьому місці стоїть капітал американський з 317.9 міл. зол. (21.3 проц.). Поруч французького ділає, але в інших ділянках, капітал бельґійський, що займає четверте місце зі 140 міліонами зол. (9.4 проц.). Пятий щодо висоти є капітал англійський (71.9 міл.), шестий австрійський (58 міл.). До середніх капіталів, побіч австрійського, належить швайцарський з квотою 42 міл. зол., що все дальше маліє.

Найбільші зміни зайшли в гірничо-гутничому промислі та електрівнях. Найповажніше місце в цій ґрупі займає шведський і голяндський капітал, кожний по 27 міл. зол. Дальше місце займає чеський капітал з квотою 16 міліонів зол. та італійський з квотою 11 міл. зол.

До ґрупи дрібних капіталів, заанґажованих у польському промислі, належить: данський (4.5 міл.), лотиський (1.5 міл.), румунський (2.6 міл.) та угорський (3 міл.), вкінці палестинський з дрібною квотою 121 тис. зол. Ці капітали не виявляють схильности більшати.

Цікаве, що краї, заанґажовані поважно в польському промислі, як Франція та Бельґія, мають малі обороти з Польщею. Взагалі заграничний капітал, що бере участь в польському господарському житті, стоїть у звязку з ріжнородними територіяльно-політичними симпатіями, що безупинно зміняються відповідно до розвитку світової політики, господарської конюнктури і заінтересування окремими ділянками польського промислу.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА В СЛОВІТІ.

В четвер, 16 липня ц. р., повстала біля 10. год. рано пожежа в одній хаті в селі Словіта, перемишлянського повіту, яку вітер поширив негайно на будинки інших селян — так, що до 4-тої год. пополудні згоріло 60 господарських будинків. З Глинян і околичних сіл приїхали до Словіти пожежні сторожі. Шкоду покищо годі обчислити, але вона дуже велика. Дотого погоріли саме найбідніші селяни і тому біля 100 родин залишилися без даху над головою.

ЗРІСТ НАСЕЛЕННЯ ПОЛЬЩІ.

Населення Польщі зросло, як стверджує головний статистичний уряд, протягом 12 років з 26,282,000 на 31,147,616 осіб, або на 18.5 проц. Пересічний річний приріст дає 408,492 осіб.

ПОЖЕЖІ.

В Міжинці, пов. Перемишль, згоріло пять господарських загород. В часі пожежі згоріла, ратуючи добро, 82-літня Анна Мармура. Крім того знайшли смерть у вогні Анна Ковальська літ 60, Цецилія Салька літ 35 і 3-місячна дитина. Згинула також худоба. Шкоду обчисляють на 50 тисяч зол.

СОВІТИ ПРОДОВЖУЮТЬ ДОМПІНҐ.

Англійські фірми заключили договори на ввіз совітської пшениці. Ця пшениця дешевша від пшениці інших держав на 10—20 процентів.

Совіти посилають до Англії заладовані пароходи сибірського масла і повила. Ці товари продаються за смішно низькі ціни, щоби виперти з англійського ринку данське і балтійське масло.

Румунські експортери дерева довідалися, що в Новоросійську заладовують кілька більших пароплавів першорядним деревом для Єгипту. Ціна на дерево буде 30—40 проц. дешевша від румунського дерева.

НЕ РОБИТИМУТЬ ЖНИВ.

З Фейрвю, Алта., доносять, що там є цього року досить гарний урожай пшениці. Пересічно може бути 30—35 бушлів з акра. Однак багато місцевих фармерів не коситимуть її, заявляючи, що теперішні ціни пшениці такі, що не можливо оплатити кошення й молочення. Наслідком того багато фармерів відмовило замовлений шпаґат до вязання снопів.

ГОРА ЗАСИПАЛА 50 ЖОВНІРІВ.

На альбансько-югославянській границі обірвалася гора і засипала 50 жовнірів, що працювали при фортифікаціях тієї границі.

НАПРУЖЕННЯ В ПАЛЕСТИНІ

В Палестині побоюються нових заворушень між арабським і жидівським населенням. Ситуація загострюється з дня на день. Деякі жидівські кольонії звернулися за допомогою та опікою до влади. Редактори арабських і жидівських ґазет були запрошені окремо на конференцію з представниками уряду, які доручили їм оминати всяке підбурювання до насильств. Одночасно високий комісар Палестини запевнив жидівську делеґацію, що уряд слідить пильно за ситуацією та зробив усе, що може вдержати лад і спокій.

ПОРЯДОК НАРАД СЕСІЇ СОЮЗА НАЦІЙ.

Ґенеральний секретаріят Союза Націй оголосив дневний прядок 64-тої сесії Союза Націй, що розпочинається 1. вересня. Проводити нарадам буде еспанський міністер заграничних справ Леру, який відкрие також пленарний збір Союза Націй 7. вересня. На першому місці дневного порядку знаходиться справа австро-німецької митної унії. Рішення Гаського Трибуналу має надійти до Женеви з кінцем серпня і буде негайно предложене Союзови Націй. Дальше йде німецька скарга на Польщу з приводу подій у шлеському воєвідстві, справа мавлерівських дітей, скарга пщицького князя на польський уряд і звіт данціґського комісаря Союза Націй про данціґські справи. Крім того порядок нарад передбачає уконституування міжнародного рільного банку, заложеного в травні ц. р. Зокрема Комітет Трох має зреферувати справу української національної меншости в Польщі.

КОАЛІЦІЙНИЙ КАБІНЕТ В АНГЛІЇ ГОТОВИЙ

КОНСЕРВАТИСТИ МАЮТЬ 4 МІСЦЯ, ЛІБЕРАЛИ 2.

ЛОНДОН. — Премієр нового коаліційного уряду Англії подав до відома склад нового кабінету. Кабінет буде складатися з 10 урядників, з котрих 4 є з партії консервативної, 2 з ліберальної, а решта з партії праці.

Поза кабінетом буде стояти 8 начальників департаментів, між якими є теж представники трох партій.

У своїй промові до Анґлійців на радіо премієр Мек Доналд заявив, що тяжкий економічний стан Анґлії вимагає злуки трох партій для спільної роботи. Він порівнював тяжкий перехід Анґлії до недуги сліпої кишки. Таких недуг ніхто не повинен собі легковажити. Ділати треба сейчас. Заради, які придумав кабінет, певно будуть вимагати самопожертвовання від богатьох, але ці жертви кождий мусітиме принести в імя цілости.

І заяву Мек Доналда й склад його нового уряду витають всі англійські ґазети, з виїмком опозиції партії праці. Упадок уряду праці вважають вони знищенням оруддя політичної сили робітництва та збираються це оруддя для себе назад здобути. Рішення про дальшу діяльність партії буде приняте на засіданню ради партії та ради робітничих юній.

Тимчасом банкирі кажуть, що новий уряд уже мав корисний вплив для анґлійських фінансів, бо привернув довіря до Анґлії в фінансовому світі.

Французькі та айриські ґазети підносять новий кабінет як доказ того, що Анґлійці вміють в критичну хвилю добутися з біди та вміють зеднатися для спільних цілей, навіть пожертвувавши своїми ідеалами.

НАПАД НА ПОЧТУ В ТРУСКАВЦІ.

ЛЬВІВ (почтою). — Як доносять ґазети, в суботу, 8 серпня, доконано нападу на почтовий уряд у Трускавці.

Коло години пів до 6-тої зполудня до уряду прийшли 6 молодих людей з револьверами в руках і приказали урядовцям та відвідуючим почту людям піднести руки вгору. Далі приказали почтовцям видати ключі від каси. Діставши ключі, отворили касу уряду та забрали звідти 25,000 польських злотих і скоро вийшли.

Поліцай, що був біля почти, почтовий контрольор Ракочи та кількох прохожих і купелева поліція кинулися в погоню за грабіжниками. Прийшло до стрілянини, в якій від кулі поліцая загинув Мельничук, послугач віллі „Ґуцулка", що тоді був біля почти. Ранено теж тяжко шофера з Трускавця, котрий прилучився до погоні; його відвезено до шпиталю в Дрогобичі. Напасники втекли в напрямі доброхівського ліса.

Польські ґазети подають, що підкладу та виновників нападу трудно догадатися, але вони вже згори стверджують, що виновниками є члени УВО, бо, мовляв, напасники не брали грошей з рук приватних людей, що тоді були на почті; одна жінка навіть підняла була вгору руку з грішми.

До Трускавця зараз зїхалося богато польських поліційних урядників, Портієр віллі, Мельничук, уже помер у шпиталю.

ПЕРЕД ПОЛЬСЬКО-РОСІЙСЬКОЮ УГОДОЮ.

ВАРШАВА. — Польський уряд предложив російському большевицькому урядови проект угоди, якою Польща й Росія взаїмно забезпечують одна другу перед нападом.

Начерк цеї угоди предложив польський представник у Росії російському урядови.

Предложивши цей проект, польський представник приїхав до Варшави для порозуміння з урядом.

ЛИНДБЕРҐИ ПРИЇХАЛИ ДО ЦІЛИ.

ТОКІО (Японія). — Линдберґи нарешті покінчили свою подорож, доїхавши до своєї цїли. Вони долетіли до порту японської воєнної фльоти, 50 миль від Токіо, а відтак залізницею поїхали до столиці, де їм готують Японці величаве приняття.

Ціла дорога Линдберґів виносить 7,132 миль.

ІТАЛІЯ НА ДОПОМОГУ БЕЗРОБІТНИМ.

РИМ. — Італійський уряд призначив 45 міліонів долярів на допомогу безробітним. За ці гроші мають бути початі ріжні публичні будівлі, які мають дати роботу 100,000 робітників.

ПЕРЕГОВОРИ ВАТИКАНУ З РИМОМ.

РИМ. — Нове порозуміння між Римом і Ватиканом уже на покінченню та незадовго буде подане до публичного відома.

Ходять теж чутки про переговори між Ватиканом і Еспанією. Ватикан хоче мати з Еспанією новий конкордат.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES;		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА УКРАЇНСЬКІ ПРАВА.

У попередньому числі передрукували ми листа, який англійський посол Л. Л. Естрендж Мелон вислав до поважного лондонського журналу „Ди Вікенд Рівю" в оправі автономії України під Польщею.

Лист цей є відбиттям почування поважної частини англійської публичної опінії в українській справі. Сам автор це виразно стверджує, коли він каже, що ще підчас рішення Ради Амбасадорів у 1923 році, коли віддавано Галичину під польську окупацію, Англія відчувала, що справи не полагоджується як слід, що Українці повинні мати самовизначення. Цього вони не дістали, і світ ще й до нині має справу на своїх руках. Українці тратять і ті права, які мали, а якими повоєнна Европа пробувала облекшити долю тим, що попали під чуже панування.

Посол Мелон висказує надію, що Ліґа Націй на найближчім засіданню Ради, яке відбудеться на початку вересня, вгляне в справу та постарається натиснути на те, щоби Польща виконала свої зобовязання, які вона приняла супроти Українців, дістаючи признання своєї окупації Галичини Радою Амбасадорів.

Лист посла Мелона замітний не лише своїм змістом, але й самою своєю появою. Цей лист старається розбудити англійську публичну опінію, щоби вона памятала на важну справу Европи, на другу Ірляндію. Публична опінія Англії має бути пригадкою для англійського уряду, щоби він поставив твердо справу на найближчому засіданню Ліґи Націй.

Англійська опінія може мати вплив на Ліґу; такий самий вплив може мати й американська опінія. Може ще більший з огляду на те, що Ліґа старається приєднати Америку до участи та переконати її про велике значіння такої участи. Тому Українці можуть богато помогти своїм братам у Галичині відповідною пропаґандою в американській пресі. Саме тепер є до цього добра нагода. Тепер можна вказати цій пресі на вагу української справи зприводу засідання Ліґи Націй. Можна би для цього вжити книжки про польські звірства на Україні. Можна би показати лист посла Мелона. Або статті анґлійських журналів. Догідна хвиля на це тепер, коли наближається засідання Ліґи Націй.

,опй.-иен

О. С.

СОВІТСЬКА РОСІЯ І ГАЛИЧИНА.

Російське обличчя завше є в масці. В одній — для тих, кого дурить, в другій — з ким пертрактує... Досі є такі наївні в краю, що вірять в добру волю і симпатії до нас Совітської Росії. Але це тому, що не хочуть заглянути за куліси...

Вийшла у Львові цікава книжка голови польської мирової делеґації в Ризі, недавно момерлого **Яна Домбського,** під титулом — **„Покуй рискі, вспомненя"**, Львів 1931. Детально розповідає він, на основі нотаток, про хід мирових переговорів спершу в Мінську, потім в Ризі. І що головніше — розповідає не лиш про офіційні наради, а й про **таємні розмови,** які провадив він з головою російської делеґації (теж уже мертвим — застрілився!) — Йоффом.

Отже спершу Росіяни „жадали" аж самостійности Галичини, потім — лиш плєбісциту, аж нарешті — зовсім зняли — на польське жадання — цю справу з порядку нарад конференції. Так і стоїть в протоколах наради заява російської делеґації: — „Те, що польська делеґація **не хоче** влучити до денного порядку мирової конференції питання Східної Галичини, приймається (російською делеґацією) до відома"... До відома, без протесту і спротиву! Коротко і ясно... Ну, алеж спитає читач, по совітській стороні засідалаж і якась **українська** делеґація УССР., мировіж переговори велися в імени Совітської Росії і Совітської **України...** Але над цею останньою Йоффе скоро перейшов до порядку денного. Він просто заявив Домбському: зрікаючись — на польське жадання — висунути справу Галичини, він „висловив готовість учинити в тімже дусі пропозиції союзній републиці українській"... Мовляв, що прикажуть Росіяни делеґатам отої „союзної" републики, те вони й зроблять. От — „пан з панем зна сєн, а хлопові засє!"

Ще більше! На таємнім засіданню Йоффе заявив Домбському: „Росія не обстоює при піднесенню справи Східної Галичини; справа **Східної Галичини є висунута лише з мотивів тактичних, аби було з чим виступити, коли Польща висуне справу України Петлюрівської"**. А зрештою, чомуб і не погодитися? „Росіяж розуміє — казав Йоффе — що для Польщі є конечна галицька нафта, але для Росії конечне є українське збіже. Є це для Росії справа передусім економічна".

Це, мовляв, для своїх одурачених совітських підданих і деяких Галичан, що вірять Совітам — кричиться про самоозначення народів і ін., а на ділі — „тактична справа", бизнес, нафта і збіже, та ще вугля і руда залізна. Все це на українській території — в Галичині і Харківщині, чомуб отже не поділитися мирно цим богатством?

Польщі віддано нафту, а вона натомісць відступилася від свого українського союзника. „Польська мирова делеґація, пише Домбський — отримала інструкції, щоб узнала повновласти совітської Української Републики... В той спосіб **пересуджено долю** (союзної з Польщею) **України,** яка лишилася в сфері російських впливів". Бо „в справі України російська делеґація як в Мінську так і в Ризі була абсолютно неуступчива".

Тим порозумінням з Польщею думала Росія купити собі мир. Якою ціною? Ціною віддання Польщі величезних просторів українсько-білоруської території. В довірочній розмові казав Домбському Йофф: „Коли селяни **польські** будуть знати, що Польща має достаточно великі території, то ніколи не дадуть пірвати себе до до війни (проти Росії). Йоффе йде назустріч селянським партіям (представленим Домбським) **і дає більше територій, аніж Польща дістала при передвступнім мирі".**

Іншими словами — **Росія совітська уступила Польщі українські землі під кольонізацію польського селянина** — щоби **мати у себе вдома спокій...**

Як кіньми на ярмарку торгувалося і добилося торгу... Лиш чи на довго?

Але нам треба цю науку добре запамятати!

НАПАСТЬ.

В 95-тім числі филаделфійської „Америки" (з 15 серпня ц. р.) є поміщена передовиця п. н. „Нація — невмируща через школу" Написав цю статтю д-р С. Демидчук. На вступі говориться в ній, що кілька літ тому большевики розпочали з великим завзяттям і ненавистю розбивати істнуючі в Америці націоналістично-церковні українські школи. Опісля йде ось-такий уступ:

„Ледви минула большевицька дурійка (невжеж справді минула? — О. С.), а вже зачалась нова: Почалася із сторони гуртка українських націоналістів ще завзятіша нагінка на церковні католицькі школи, з жаданням піддати їх під виключну контролю інспекторів з „Обєднання". Де не могли цего осягнути, там розбивали католицькі парохіяльні школи, а на їх місце творили фікцію школи; збирали дітей разом і вчили їх ненависти до католицької релігії".

Отже читачі „Америки" вже тепер знають, що „гурток націоналістів", котрі піддержують „Обєднання", перевищив щодо ненависти католицької релігії большевиків.

А які на це факти?

Нема ніяких!

Було би дуже гарно, якби д-р С. Демидчук сказав явнославно: хто з прихильників „Обєднання", коли і де робив цю протикатолицьку роботу.

Мені (а таксамо багатьом іншим нашим громадянам) відомо, що на всіх конґресах „Обєднання" говорено доволі багато про наші школи в Америці, критиковано їх (критикування — це не розбивання, Пане Доктор!) і намаганося зробити ті школи такими, якими вони повинні бути, щоби принесли нашому народови користь. Критикували ті школи і присутні на конґресах католицькі священики, які бачили їх недостачі. Ніхто ніколи не казав, що наші церковні школи треба знищити, але кождий свідомий народовець (католик чи православний) годився на те, що ті школи треба зреформувати, бо вони не сповняють як слід своєї задачі. Що „Обєднання" хотіло і хоче мати вплив на свої рідні школи, це самозрозуміле, бож члени „Обєднання" є синами українського народу і школа, призначена для дітей цього народу, не може їм бути байдужна. Але байдуже „Обєднанню" є те, під чиїм зарядом будуть українські школи. Хай ними орудують католики, православні, пресбітеріяни чи хто там інший, аби лише з тих шкіл виходили свідомі Українці, а не релігійні фанатики, котрі є перепоною до національного освідомлення і гуртування нашого народу.

Я ніколи не чував, щоб якийсь „інспектор" з „Обєднання" збирав дітей разом і вчив їх ненависти до католицької релігії. Але зате я знаю **напевно,** що товариш д-ра Демидчука, католицький священик, учив дітей у моїй школі в Ню Йорку, що „в церкві на 14-тій улиці (православній — О. С.) Бога нема". Це факт, і д-р С. Демидчук про це знає, але ніколи про це не пише, ані не говорить. Чому воно так? Чи д-р С. Демидчук теж належить до тих, котрі голосять, що хто не є католиком, той не може бути добрим Українцем?

Я знаю д-ра С. Демидчука не від нині. Знаю, що він усе був ревним католиком і того ніколи не соромився. Знаю і те, що „во время оно" він „файтувався" з бл. п. епископом Ортинським і теж не соромився того. Тоді д-р С. Демидчук був не тільки щирим католиком; але і щирим народовцем. Тоді д-р С. Демидчук був ще „в юних днях, днях весни"; тепер мабуть „зближаючись до гробу", думає вже більше про „царство небесне", а своє народовство пустив з водою...

Д-р С. Демидчук міг був написати у своїй статті так: „Пробувало зреформувати наше шкільництво в Америці й „Обєднання". Воно підняло в тій справі широку дискусію, яка мала навіть деякі позитивні наслідки (одностайність шкільних підручників, зміни в програмі навчання, серіозніше трактування школи з боку дяковчителів), але дійсно зреформувати школу через байдужність нашого громадянства йому не повелося". Таке спокійне й річеве твердження було би щирою правдою і тоді не треба би було мені писати отсього спростування.

Осип Стеткевич.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЄНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то доносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії, то значить, що його оголошення буде стільки дорожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в калєндари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,
JERSEY CITY, N. J.

СПРОСТОВАННЯ.

До жертводавців Школи Укр. Нац. Танку треба дочислити $5, пересланих п. Лущаком від Клюбу танцюристів в Сиракюз, Н. Й.

В. Будзиновський.

МІЙ ХЛОП

(Оповідання).

(5)

Гайдуки відвели жінку назад до темниці. Шляхтич держав свої жертви в темници з кількох причин: Щоби скарати їх, щоби не втікли і що найважніше, щоби Волошин-Тодорук не міг правуватися в суді. Сидячи тут під ключем, відрізаний від світа, не міг ні сам зголоситися в суді, ні справу передати правникови. Шляхтич надіявся поставити на своїм без дальших коштів процесу. Ждав нетерпеливо на вісти від свого дворака, якого лишив резидентом в хаті Волошина. Був цікавий, кілько в хаті знайшлося грошей і дорогоцінностей.

Замісць гайдука з листом від резидента надїхав сам резидент з вістями для Кушлицького дуже немилими. Не лиш в хаті Тодорука не знайдено ніяких скарбів, але й саму хату забрав, як свою власність, львівський міщанин Тишик. На добавок якийсь кавзиперда, як правний заступник Волошина, і другий як заступник Тишика позголошували до міського суду позви проти Кушлицького.

— Я вгадую, як до всего того прийшло, — Кушлицький промовив. — Коли я зайшов до того будьто би Волошина, він мабуть доміркувався, що я пізнав його. Справа Кампяна ще в свіжій памяти всіх. Вона доброго жаху нагнала всім таким як він. Волошин-Тодорук загадав обезпечити себе, та зі своїм приятелем Тишиком сфінґував продажу хати. Гроші мого хлопа також мабуть в переховванні у того Тишика. Треба буде й з ним правуватися. Треба їхати до Львова. Буде се богато коштувати, але відібю собі з процентом.

В хаті різьбаря Тишика великий був клопіт, бо його син дурів. Павло не вірив, щоби Волошин міг у суді виграти, та виграти волю для себе і для своєї доньки Марти. Вже на другий день приступив до батька і каже:

— Дайте мені трохи грошей, то я увільню Марту. Всі троє увільню.

— Та яким способом? — батько спитав.

— Способом таким, яким шляхтич їх взяв.

— Шляхтич має гайдуків, ти їх не маєш.

— Того я забалакав про гроші. Як мені дасьте їх, то й я буду мати гайдуків; ще ліпших, як гайдуки Кушлицького. Від него недалеко гори, в горах опришки. Поможуть мені.

— Ти вдурів? Я на таке не пишуся. Се небезпечно і тобі не поможе. Як тебе спіймають, то ти пропав. Підеш під старостинський суд. Ти міщанин, отже між панами шляхтою не маєш сильних приятелів, що збіглись би своїми шаблями ратувати тебе. Суд над тобою буде короткий. Ще тоїсамої, найдалі другої днини, в Коломиї на ринку покотиться твоя голова. Як не спіймають тебе, то ти своєї цїли не осягнеш, бо хоч бй ти звінчався з Мартою, то вона далі лишиться панською хлопкою і як Кушлицький віднайде її, то ще раз відбере.

— В течу з нею до Молдави. Як захопимо двір, щоби забрати Марту, то, очевидно, заберу також її тата і маму, та з ними втечу поза межі Польщі. Се ще й тому потрібне, щоби Волошин міг обезпечити свій маєток перед конфіскатою. Як щезне ціла родина і сам Волошин стане для Кушлицького недосяжний, то шляхтич вже й процесуватися не буде, бо не буде з ким.

— Хоч би й так, то Волошини все лишаться хлопами пана Кушлиць і він все буде мати право до них та до їх маєтку... Мені тепер прийшла до голови нова гадка. Пани, котрі мають забогато підданих, або котрі попали у фінансову скруту, дуже радо за гроші продають своїх хлопів другим панам, або освободжують їх, даючи їм волю. Кушлицький мабуть грішми не дуже смердить, отже гадаю, що за добрі гроші освободив би цілу родину. Дивуюся, що Волошин не пробував викупитися ще заки вернувся з Молдави. Хіба гадав, що у Львові не зійдеться зі своїм паном; а як зійдеться, то Кушлицький не пізнасть його. Тоді, коли Кушлицький ще не мав сили дістати збігця в свої руки, був би за будьщо дав йому волю. Тепер заправить богато... як взагалі схоче ту родину випустити зі своїх рук.

— Може би ви справді попробували? Через той процес Кушлицький мабуть сими днями приїде до Львова. Побалакайте з ним.

— Я з ним про таке не буду балакати з двох причин. Я сам правуюся з ним за хату. Він також мабуть гадає, що у мене гроші Волошина... У Львові є такий, що в таких справах має велику практику і вміє братися до діла. Вірменин Дергукашович посередничить у викупні невільників з турецької і з татарської неволі, перепродує добичу опришків, наводить тих опришків на купецькі валки, щоби дешево відкупити зрабований крам, посередничить між опришками і обрабованими шляхтичами, купує гарні дівчата і вивозить їх до бісурменських гаремів. Для нього кождий інтерес чесний, як при тім він добре заробить. Справді чесне у того Вірменина лиш те, що на нього можна покладатися. Як вже до чого зобовязався, то й совісно зробить се. Ніколи не перекинеться до противної сторони, хоч би вона давала йому десять разів стільки. Тим він цінний при всяких інтересах. Кушлицький знає його дуже добре, бо він посередничив при викупні брата Кушлицького з татарської неволі і справився дуже добре. Лиш не знати, чи він тепер у Львові.

Піду питати за ним.

— Як допитаєш, проси його, щоби прийшов до мене. Але не кажи, в якім ділі.

Вірменин Дергукашович ще того вечера зайшов до Тишика. Зараз на вступі Тишик спитав Вірменина:

— Чи Станислав Кушлицький ще ваш клієнт?

— Вже ні, і ще, — Вірменин відповів. — Вже ні, бо се, що я зобовязався був зорудувати йому, вже зорудував. Ще ні, бо він за мій труд ще не заплатив мені і я не знаю, як ту решту дістати від нього.

— Може я дам вам спосіб відбити собі посередно ту вашу претенсію... Чи ви знаєте, що він тут наробив?

— А чомуж би не знав? Ціле місто говорить про се. Всі тішаться, що бодай ви тому шляхтичеви зробили збитка і не дали йому хати Волошина. Ну, тай гроші того Тодорука не попали в руки його пана, бо... десь щезли. Всі вгадують, в кого ті гроші...

Вірменин хитро глянув на Тишика.

— Гадають, що у мене? Отже я можу поклястися, що у мене нема ні шелюга Волошина і що його хата тепер справді моя. Гроші за неї взяв Волошин. Де їх спрятав, не скажу... Але до діла! Мій син...

— Я знаю. Він був заручений з донькою Волошина.

— Отже мій син тої думки не покинув, але хоче оженитися з дівчиною вільною. Я гадаю, що як би тому шляхтичеви добре заплатив, то він освободив би не лише дівчину, але й її батьків.

— І я так гадаю, — Вірменин перебив.

— Я гроші дам, але сам з сим ділом до нього не піду, бо я з ним правуюся. Він певно гадає, що купно хати Волошина фіктивне, та що у мене заховані його гроші. Гадаючи так, буде правити забагато, щоби бодай, продаючи Волошинів, захопити ввесь маєток Волошина. Може би се ви взяли на себе, вигадавши якусь причину, для якої вам потрібна воля Волошинів?

Вірменин став раз правою, раз лівою рукою гладити свою довгу бороду. Так все робив, коли в якійсь важкій і замотаній справі вигадував свій плян. По хвили спитав:

— Чи ви хочете освободити їх так, щоби вони, як вільні люди, мали право жити в цілій короні польській; чи може досить вам буде, як їх куплю, невільниками вивезу в Молдаву і там пущу їх? Хи хочете висвободити цілу родину, чи, як се тяжко буде, тільки одну дівчину?

— Я волів би, щоби вони всі троє могли вернутися до Львова і жити тут як цілком вільні міщани. Як ви тільки вивезете їх до Молдави, то мій син поїде туди за дівчиною, ожениться там і до мене вже ніколи не приїде з жінкою ні з дитиною.

Вірменин знов став гладити бороду. Вигладивши і вимикавши кілька волосків, підвівся і каже:

— Не легка справа. Але ніч довга, до рана може вигадаю щось путнього. Чи з пляном прийти до вас, чи може, як буде нагода, зачинати на власну руку?

— Ми вам ніяк не поможемо, хіба лиш грішми. Очевидно, ми воліли би зараз знати ваші пляни. Але як би захопила вас нагода зробити щось в сім ділі, ще заки здужаєте побалакати з нами, то зачинайте.

— Їхати до Кушлиць, чи заждати, аж він сам сюди приїде?

— Гадаю заждати, щоби не дорожився, думаючи, що справа для вас така дуже нагла. Він в сих днях і так мусить приїхати.

(Дальше буде).

— Я був уже на самому шпилі Монбляну.

— Я був іще вище!

— То неможливе! Таж Монблян це найвища гора в Европі, то як ви могли бути ще вище?

— Бо я був на тій горі на плечах мого провідника.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

АЛЕНТАВН, ПА.

Новий український дентист.

Д-р Юрій Гришко, син Василя Гришка, містопредсідателя У. Н. Союза, родився в Скрентон, Па., і там покінчив публичну школу і „Текнікал Гай Скул". В році 1925 записався до каледжу Питсбурського Університету, а в році 1927/8 побирав науку вищої хемії в Мюленберг Каледж в Алентавн, Па. По скінченню тоїж повернув до Юніверситі оф Пітсбург на курс дентистики. Дня 10-го червня 1931 р. дістав дипльому доктора дентистики. Дістав гонорову відпустку як резервовий офіцир вправного корпусу, а за взірцеве поведення в школі дістав принятий до національного дентистичного товариства Xi Psi Phi.

Д-р Юрій Гришко.

Д-р Юрій Гришко перейшов також державний іспит стейту Пенсилвенія й одержав лайсенс на практику в тімже стейті. З початком вересня отворить він свій офіс при головній улиці, в бизнесовім центрі, під числом 723 Гемилтон ст., над 10-центовим сторот, в Алентавн, Па. Офіс його буде виеквіпований модерно в нову машинерію й інструменти, що дасть йому можність обслужити пацієнтів по найновішій методі і науці. Д-р Гришко не тільки говорить і пише по українськи, але розуміє й інші славянські мови.

—o—

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Памятаймо за українську школу.

Минає літо й надходить час, коли родичам приходиться подумати про новий шкільний рік. Як батькови, приходить мені це на думку й певно прийде й іншим батькам. А як Українцеви не можна мені не думати і про українську школу.

Живу в Америці вже доволі довго й приглянувся я вже ріжним нашим школам, а найбільше таким, які були звичайним самодурством, називались українськими школами, але ними не були. От істнувала собі школа оттак тільки з імени, для слави.

У моїй місцевости школа завсіди була ставлена на першім місці. Але так якось завсіди складалося, що один учитель зачинав учити, а трох докінчували. А було й таке, що не було чим учителя оплатити, а наслідки того такі, що ми втратили богато нашої молоді, якої не можна тепер пригягнути до українського товариства, ні наклонити говорити по українськи.

Зате минулого року наш Шкільний Комітет, до якого входять громадяни О. Горохівський, В. Граб, Д. Терпелюк, І. Затонський і Д. Коник, вивязався зі свого завдання добре. Школа в особі нового учителя, п. Стецика, здобула собі признання. В школі було два рази більше дітей, як бувало, й діти любили ходити до української школи, чого давніше не було.

Учителеви плачено далеко більше як його попередникам, але школа на тім не потерпіла, бо з кінцем року ще залишилася готівка.

Школа була дійсно народною без домішки релігійних і політичних впливів. Учитель служив народови. Давав з дітьми концерти, а з Аматорським Кружком виступав на радіо, а також працював спільно з Жіночим Товариством в представленнях, влаштованих зприводу Свята Матери.

Наші громадяни вкінці переконалися, що можна вчити в школі писати, читати, співати й знання української історії й не мішати того з релігією і політикою. З того всі задоволені і я певний, що з новим роком школа розвинеться ще краще.

М. Туркот.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Домагаймося українських концертів на радіо.

Січова орхестра Чорноморської Січи з 3 сотні ім. Вітовського в Нюарку дасть дня 27 серпня другий концерт на радіо.

Концерт відбудеться від год. 9.30 до 10 вечером зі стації W. H. O. M.

Ми мали давати концерти що другої середи. Але тому, що український загал надіслав до стації богато письм з признанням для української години, заряд стації віднісся до нас з просьбою, щоби давати концерти кождої середи.

Ми постараємося побільшити орхестру й програму та викликати ще більше заінтересовання.

Заповідатиме програму по українськи підписаний.

Дмитро Чорнюк.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Зворот до кращого.

Від кількох літ придивляюся українському життю в Ню Йорку й беру в нім по спромозі активну участь.

І одно мушу ствердити, що по літах колотнечі, ріжних орієнтацій, процесів за народні доми, церкви і т. д. Ню Йорк поволи приходить до рівноваги.

І тепер є ще люди, що раді би жити зі сплетень і нацьковування, що накривають мокрим рядном всяку добру роботу, навіть таку, яка хоче допомогти Рідній Школі чи визвольній боротьбі. Але ті голоси вже не знаходять послуху. Давніше з такого злобного нападу на Обєднання, як це було з запитом про $20,000, могли були „оборонці" збити капітал, а тепер така демагогія не вдається. Навпаки, люди переконуються, що Обєднання веде добру роботу й держиться дійсної соборницької лінії.

Конгрес Обєднання, який відбувся перший раз в Ню Йорку, зробив на всіх враження своїм числом і серіозністю нарад. Протестаційна акція Обєднання знайшла теж у загалу признання. А книжка про пацифікацію свідчить, що Обєднання солідно виконує те, що на нього наложено, хочби це було получене з такими великими труднощами, як видати таку книжку, про яку чужинці висказуються з повним признанням.

Престіж Ню Йорку зріс і тим, що тут влаштовано в Метрополитен Опера Гавз величаву виставу національних танків заходами школи балетмайстра В. Авраменка й нюйорського українського громадянства.

Ню Йорк сконсолідував теж свої національні сили організаційно, бо створив Центральний Комітет Національних Товариств. Заходами цеї централі влаштовувано національні свята, висилано протести проти ляцьких звірств, влаштовувано радіові години.

В Ню Йорку відбувся Стрілецький Зїзд, котрий своїм товариським характером залишив тут гарний спомин. Тут був недавно зїзд О. Д. В.О. Звідси попрощали ми теж недавно краєвого делєгата, Омеляна Грибівського, товариською вечерою, яка обєднала Придніпрянців і Придністрянців, католиків і православних, і всіх тих, що є за активну боротьбу нашого народу з ворогами нашої державности.

Я вже не згадую про численні виступи наших хорів, танцюристів, наших артистів чи музиків, котрі раз-у-раз дають Американцям спромогу почути скарби нашої штуки.

І наше жіноцтво робить гарну роботу між Українцями і чужинцями, влаштовуючи ріжні українські вистави.

Така робота повинна далі продовжатися. І я вірю, що так буде. Тільки не даваймо себе заманити знову на шлях розбивання наших сил. Не пхаймо релігійних справ до наших товариств, до яких ми належимо як Українці, а не як католики чи православні. Подбаймо теж, щоби скріпити нашу найстаршу й українській ідеї найвірнішу організацію, наш У. Н. Союз. Бо коли скріпиться в Ню Йорку У. Н. Союз, то й сильнішою буде Нюйорська Україна.

В. Дроботій.

— Чому не їси шкірки з хліба? Колись ти був би радий, як мав би бодай шкірку з хліба...

— Саме тому я вже тепер складаю її.

—o—

Суддя: Чому ви хочете розвестися з вашою жінкою?

Чоловік: Бо передтим я оженився з нею!

ЖАРТИ.

Шотляндський критик Еден Філповн після прогульки до Лондону вертався до спокійного домика, в якім жив 10 місяців на рік серед шотляндських озер. Віз з собою начерк псвісти, за яку дістав був уже завдаток від лондонського накладчика. Не міг переправитися через ріку Клайд, бо забракло комунікації, тому мусів заночувати в нужденній коршмі в Лейт, місточку на півночі Англії. На другий день у ранці жалівся господареві коршми на страшно твердий сінник, на якім нібито повинен був відпочати. На це коршмар:

— Чи ви знаєте, що в 1816. році на тім самім ліжку спав князь Велінґтон!

— Так! — запримітив Філповн — то не даром його називали залізним князем!

Маґічне слово.

На свято відкриття саду пролетарського мистецтва в Києві означено було доволі високі ціни за входові квітки. Новоспечений комуніст Міша став біля воріт шукати нагоди увійти до саду без квітка. Він бачив, як від довшого часу входять елеґантно одягнені дамочки за одним чарівним словом серед великих пошан збоку портієрів. Міша наставив своє невмиване вухо і без труднощів дістався в посідання цього маґічного слова. Відкашляв здорово, поправив фуражку на голові і увійшов відважно за ворота саду.

— Утком! — гримнув тубічним гласом.

Та тим разом таємне слово осталося без сподіваних успіхів, Міша, серед гучного сміху гостей та портієрів, вилетів як з проци за ворота. Нижче спини почув неприємні болі. Збентежений вертає домів, роздумуючи над вагою цього таємного слова. Бере з полиці лексикон скорочених слів радянської термінольоґії і шукає цього слова: „Утком" = утриманка комісаря...

Ось, як воно! Відразу розяснилося йому в голові.

Гезд.

— Як кит міг проковтнути біблійного Йону, коли з зоольоґії знаємо, що кит має таке вузке горло?

— Щож тут дивного? Жид уміє всюди перетиснутися.

Д-р Амвросій Кібзей.

ДЕЩО З ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

(4)

Поступ медицини в новіших часах

Ми вже згадували попередно, що через довгі століття у віках середних наука медицини була розмірно на низькім ступні розвою. Але численні середновічні університети старалися бодай надати тій науці більшої поваги; вони зачали порядкувати медичне знання, хоча в дуже простий, нететодичний спосіб. На медичні відділи університетів вписувалася і студіювала там велика скількість студентів, особливо в XII. і XIII. століттях — себто в часах, коли відомий англійський фільософ і письменник Роджер Бейкон в своїх творах відважно протестував проти темноти, що панувала в тих часах в области науки і загалом в области публичного життя і виховання та налягав на роблення дослідів або експериментів в цілях піднесення освіти.

Від часів Ґаленуса, про котрого ми вижче згадували, не зроблено було майже ніякого важнішого поступу на полі медицини. Аж в початках XVI. століття зачинається відродження або — як по вченому кажуть — „ренесанс" — на полі медичної науки. Відродження наук взагалі, а медицини зосібна, іде в парі з розвоєм славних европейських університетів, з котрих найстарші були в Італії, як приміром славні медичні школи в Салерно і Больонії, Падуї, а також в німецьких і французьких великих містах, а саме у Відні і Парижі, тай деінде. Вже в XV. столітті утворилась була осібна секта хеміків, котрі вчили, що всі прояви живучого людського тіла можна — мовляв — пояснити собі тими самими законами хемії, які відносяться до неживучих істот або річей. В тих часах було багато дивних лікарів-спекулянтів, а найцікавіший з них звав себе Авреольос Парацельсус Теофрастус Бомбастус фон Гогенгайм (1493—1541). Був се німецький лікар і хемік. Він подорожував широко по світі, студіював приватні способи лікування у ріжних народів. Приставав особливо з ріжними цирулицами (голярями-лікарями), з циганами, а навіть з катами і відси поназбирував величезний засіб знання ріжної правдивої і неправдивої медицини. Він лаґодив ріжні ліки з металів; був практичним лікарем. Не оглядався цілком на давні медичні науки і строго критикував та висмівав навіть правдиво вчених медиків з попередних часів. Але він сам уживав в лікуванню ріжних підозрілих та шарлятанських метод та лікарств і мимо того мав великий вплив. Всеж таки він поліпшив і поширив відомости про фармацію, медичну хемію і терепевтику (лікування). Завів в практику нові ліки: опій, живе срібло, сірку, залізо, аршеник і т. п. За його часів навчилися лікарі розпізнавати і лікувати багато незнаних до тої пори слабостей. Сам Парацельсус був чоловіком дуже гордим і амбітним, авантурником і пяницею, мав себе за найученішого в світі, ганьбив і зневажав всіх, хто тільки важився зробити йому хочби й найменшу увагу. І тому згинув траґічною смертю в Зальцбурґу в р. 1541. Він — видно — тяжко образив там якогось лікаря, котрий приказав своїм слугам викинути Парцельсуса крізь вікно. Парцельсус згинув від упадку. Там — в Зальцбурґу його поховано.

В XVI. столітті жив і працював славний бельґійський лікар Андрій Весаліюс (1514—1564). Він багато причинився до розвою наукової анатомії людського тіла. Оповідають, що він в цілях наукових робив секцію тіла ще живого чоловіка, з котрого — мовляв — „ще душа не була вийшла". За те поставили його перед суд, щоб покарати за убийство і „брак побожности". З тяжким трудом удалося йому вратувати життя від духовного суду т. зв. „інквізиції". Король Филип II. уласкавив його. Весаліюс залишив по собі кілька важних медичних творів. Уважають його батьком порівнуючої анатомії.

В тих часах жили і працювали й інші славні медики, як приміром Евстахіо († 1574), італійський анатоміст, що причинився до докладніщих відомостей про розвій і еволюцію зубів, про будову уха, печінки і т. п. Ґабріельо Фальльопіо (1523—1562), рівнож італійський анатоміст, був одним з основників науки модерної анатомії, подібно як Весаліюс, Фалльопіо, був рівнож добрим ботаніком — себто вченим, що займається життям ростин. Віллям Гарвей (1578—1657) — англійський анатоміст, перший провірив круження крови в жилах чоловіка. Гарвей подорожував широко по світі. Студіював у Падуї, в Італії. Був відтак деякий час професором анатомії в університеті в Лондоні. Він докладно провірив і описав циркуляцію або круження крови в тілі чоловіка. Зпочатку лікарі і професори не вірили йому та висміваля його так, що мало хто й ходив до нього лікуватися. 25 літ часу треба було до того, щоб переконати людей у правдивости факту, що кров справді кружить в жилах чоловіка; а се було тяжке завдання доказати, бо по смерти чоловіка жили є порожні, без крови, — то й ніхто не хохтів вірити, що за життя кров в жилах мандрує по тілі.

В такім самім часі другий учений (Люнвенгвек, 1632—1723) упростив і в ріжний спосіб поправив мікроскоп та при його допомозі поробив важні винаходи і спостереження в области анатомії. Він перший бачив крізь мікроскоп найнижче розвинені животини або т. зв. „протозої".

Також досліди науки в области жіночих недуг, поліжництва (злогів), в области судової або кримінальної медицини, в области хемії і т. п., значно поступили були вперед.

У XVIII. столітті одним з найвизначніших лікарів був Герман Бурґев (Boerhaave), Голяндець, що жив від 1668—1738. Він був головно ботаніком і хеміком. Російський цар Петро Великий відвідував його і лікувався у нього. Інший знову, а саме Альбрехт Галер (1708—1777), Швайцарець, був знаменитим фізіольоґом, ботаніком і анатомістом. Працював в Німеччині. Він є батьком модерної фізіольоґії.

Коло року 1796 Jenner (Дженер) демонстрував успіхи щіплення віспи на людях в цілях охорони від тої тяжкої і дуже заразливої слабости. Яких 50 літ пізніше Віллям Бад і Джан Снов переводили досліди над причиною і лікуванням тифу і азійської холери. Висліди їх студій причинилися багато до загамування тих страшних пошестей.

—o—

Медицина в XIX. і XX. століттях.

В XIX. століітті наступають епохальні відкриття на полі медицини. Виринають імена лікарів, котрі дали тверду, строго наукову підвалину майже всім галуззям медичного знання. Задалеко йшлаб отся наша коротка історія розвою медицини, колиб ми бажали докладніше переповісти життеписи, праці і заслуги всіх тих ґеніїв новітної науки на полі дослідів і лікування. Тому обмежимося тут тільки на найважніших. Походять ті вчені медики-дослідники з ріжних народів, а особливо з Німців, Французів, Анґлійців, Італійців і Росіян; також з деяких Американців.

В XIX. столітті епохальні відкриття на полі медичної науки поробив німецький патольоґ, гіґієніст і антропольоґ Рудольф Вірхов (1821—1902). Він був професором анатомії в Берліні. Се прямо ґеній в науці медицини, котрого заслуги цілий світ до нині поважає.

Другим був Люіс Пастер (Louis Pasteur, 1822—1895), французький біольоґічний хемік і патольоґ. Предметом його студій була ферментація, гниття, бактеріольоґія. Пастер перший доказав, що всяке киснення, приміром молока, оцту, вина, меду і т. п., є спричинюване мікро-орґанізмами та що ті мікро-орґанізми, бактерії або бацилі знаходяться також у воздусі. Він відкрив, що горячку викликують яраз ті бактерії або бацилі. Він завів щеплення як охорону від деяких недуг; словом: він був творцем науки про бактеріольоґію.

Йосиф Листер (1827—1912), анґлійський лікар, студіював природу всіляких ран та відкрив антисептичні середники, уживані при лікуванню і операціях.

Роберт Кох (1843—1910), славний німецький лікар і бактеріольоґ, слідив за причинами переношення заразливих недуг з одної особи на другу, приміром холери, туберкулів (сухіт) і т. п. В р. 1882 удалося йому відокремити бактерії або бацилі туберкули (чахотки) або сухіт. Тим відкриттям Кох положив великі заслуги на полі медицини. Він відкрив також бактерії холери і винайшов т. зв. „туберкуліну" або протисухітничу щепянку. Йому удалося годувати, плекати і виховувати бактерії штучно, поза орґанізмом чоловіка. Також прослідкував він недугу сплячки в Африці. Словом: наука бактеріольоґії від його часів скорим ходом поступила вперед.

Карло Ляверан, французький лікар, відкрив паразита малярії; а проф. Найсер (Neisser), Німець, відкрив т. зв. ґонококи, що спричинюють венеричну хоробу т. зв. „трипер".

(Далі буде).

ВИСОКЕ ШКІЛЬНИЦТВО У ВІДНІ.

Управа У. А. Т. „Січ" у Відні повідомляє, що вписи у всіх факультетах віденського університету тривають від 1. до 15. жовтня; в техніці, де вимагають вступного іспиту з математики, начерк. геометрії та рисунків, від 21. вересня до 1. жовтня; у високій земельній та лісовій школі і у ветеринарії в перших днях жовтня, а у високій торговельній школі з кінцем вересня та з початком жовтня.

Звертаємо увагу гімназійним абсольвентам на слідуючі студії, які з огляду на їх високий рівень роблять Відень науковим центром світової слави. На першому місці слід згадати медицину, далі драматичну і музичну школу, далі техніку з факультетами а) будівельний, б) архітектура, в) будова машин, г) електротехніка (спеціяльну увагу взертаємо на новоотворений взірцевий інститут низького напняття (Schwachstromtechnik), г) хемія з відділами для техн. хемії та теплотехніки, д) математика і фізика з відділами технічна фізика і мірництво. Не мало чужинців притягає висока земельна і лісова школа, до якої прилучено важний відділ культуртехніки. Це саме дасться сказати про ветеринарію та високу торговельну школу, у якій студії тривають тільки три роки і де по дальшим році студій можна набути титул доктора rerum commerciarum. Також тільки три роки тривають студії фармації у філ. факультеті університету.

Рівнож високо стоять всякого роду вищі реміснич школи (кравецтво, школа для модисток, графічна школа і т. д.), де не вимагають свідоцтва зрілости. Тут мусимо зазначити, що прийом на деяких галузях ремісництва є для чужинців дуже утруднений. Щодо такс то вони не надто високі.

В цілі отримання пашпорту на виїзд треба в старостві предложити посвідку з якоїнебудь тутешньої високої школи. До одержання такої посвідки треба прислати як найскорше 1) свідоцтво зрілости, 2) метрику, 3) свідоцтво приналежности, 4) дві фотографії і 5) коли студії перервані через два роки, свідоцтво обичаїв. Перекладанням документів занимається наше товариство і затверджує переклад. Місячний прожиток виносить 25 ам. дол.

Ближчі інформації подає:

UKRAINISCHER STUDENTENVEREIN "SITSCH",
Wien XVIII, Theresiengasse 15.

ЗА УПРАВУ:
Роман Крохмалюк, голова.
Олександер Навроцький, за писаря.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

Для пластунів.

На допомогу для „Союза Українських Пластунів Еміґрантів" у Празі, зложили: В. Проць 1 дол., І. Коцюба 1 дол.; Рихлій 50 цнт., О. Кузик 50 цнт.; А. Процай 1 дол.; Г. Пастушенко 50 цнт., П. Парій 50 цнт., М. Грубрин 50 цнт.; М. Ковалів 1 дол.; О. Блажкевич 1 дол.; П. Андрущак 1 дол., Т. Кохан 50 цнт.; С. Коцюба 50 цнт., П. Качмар 50 цнт., М. Шипорд 50 цнт.; О. Пилатюк 50 цнт.; Теодор Луців 50 цнт., П. Гайва 50 цнт., В. Мельник 50 цнт. Разом зібрано $12.50.

Гроші вислано до Обеднання.

НА СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

ШИКАГО ІЛЛ.

Бр. св. Стефана, від. 221 У. Н. Союза, знову перевело збірку на Сиротинець-Захист У. Н. Союза.

Жертвували по $1: Тук Теодор, Гук Мирослав, Шпікула Тарас, Музика Василь, Марущак Іван, Угриновська Наталія. Разом $6.00.

Братство св. Стефана подає, що продовжуватиме далі збірку жертв на згадану і так пожадану ціль, якою може бути для Українців Сиротинець-Захист У. Н. Союза.

Тарас Шпікула, секр.

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписана, членкця У. Н. Союза, від. 268, тов. ім. Дм. Вітовського в Франкфорд, Па., складаю щиру подяку урядникам У. Н. Союза за уділення мені запомоги в сумі 50 дол. з фонду допомогового.

Марія Ґемза.

Ми, члени Тов. „Поміч у чужині", від. 215 У. Н. Союза, складаємо в імени своїм і в імени спадкоємців щиру подяку Урядови У. Н. Союза за скоре виплачення посмертного по нашій членкці, бл. п. Катерині Новаковській.

Хай живе і розвивається наш славний У. Н. Союз!

ЗА УРЯД: **Юліян Чоп**, предс.; **Михайло Козачик**, кас.; **Іван Жарковський**, секр.

У суді.

Суддя: Може маєте яке письмо при собі, з якого я міг би переконатися, що ваша жінка дійсно померла?

Селянин: Маю, пане суддя, дома багато рецепт, на які я купував ліки для жінки.

У школі.

Учитель: Шмульку Цітроненцафт, скажи мені, коли згоріла святиня Діяни в Ефезі?

Учень: Або я знаю?! Вона не була обезпечена в мого тата!

—o—

У маляря.

— Скільки хочете за той образ?

— Пять тисяч долярів.

— Що? Пять тисяч долярів?! Таж ви ще жиєте, ви ще не вмерли!

—o—

Будильник.

— Нині перший раз пробудився я завдяки будильникови.

— Якже це було?

— Жінка кинула мені ним у голову.

ТАРЗАНІВ СИН.

(22)

Мала Меріем ледви могла пригадати собі яке інше життя від того, яке вона вела в шейка й Мабуну. Лишень невиразно пригадувала вона собі лагідну матір. „Ох, Ґіка", говорила вона шепотом до своєї ляльки, „чому в мене нема матери, і чому шейк, мій батько, не любить мене?" Нині, коли вона виливала своє горе в ухо ляльки, вона почула шум галасу за брамами села.

—o—

З діточою цікавістю дівчина нащурила вуха. Нагло вона почула рух великої маси людей вулицею, що вела до шатра шейка. Уважно вона висунула свою голову поза угол шатра. Вона бачила двох незнаних білих людей. Вони були самі. Але як вони наближилися до неї, вона почула від тубильців, що вони мають богато приятелів поза селом та що вони прийшли торгувати слоновою кістю.

—o—

Старий Араб стрінув їх при вході до шатра. Його очи звужувалися злющо, як він слухав їх слів. Потім шейк сказав: „Я не маю слонової кости". Меріем зітхнула. Вона знала, що в сусідній кімнаті стояли цілі купи слонової кости. Вона підсунулася ближче, щоби побачити краще чужинців. Яке в них жовте волося. Яка біла шкіра. Нагло вони побачили її. Меріем побачила на їх обличу вираз здивовання, і вона втекла назад.

—o—

Шейк побачив це також і він зрозумів причину. „Я не маю ніякої слонової кости", заявив він ще раз. „Я не хочу з вами торгувати. Забирайтеся геть. Сейчас!" Не послухати його рівналося би самогубству. Оба чужинці обернулися та вийшли з села. Шейк повернувся за Меріем, схопив її залякану за руку, витягнув з кута на середину шатра та почав її бити немилосердно. „Сиди мені в середині!" кричав він. „Ніколи не важся дати бачитися чужим людям, бо інакше я, тебе вбю".